

De sista stalinisterna

Runt omkring i världen dör socialismen som idé. Den har dött i Polen, den har förlorat varje tillstymmelse till liv i Baltikum, den erbjuder inga lösningar för de kommunistiska stormakterna Sovjet och Kina, den har kollapsat i Etiopien och Tanzania. Och i Sverige firar trogna socialdemokrater höger vågens förmenta död med att sjunga utbudspolitikens höga visa samtidigt som man funderar på om man överhuvudtaget vill kalla sig socialist. Det är i dagens värld svårt att hitta dem som hyllar styrkan i socialismen som idé.

Detta skall inte tas till intäkt för att tro att socialister världen över nu flyr socialismen. Socialismen är nämligen inte bara en idé utan också makt åt dem som styr. Det gäller nomenklaturen i Sovjetunionen, partiapparaten i Kina, det socialistiska Afrikas diktatorer. Makten behåller sitt skimmer när idéerna har förlorat sitt.

Det gäller i allra högsta grad för Michail Gorbatsjov som vet att planekonomin bara erbjuder nya misslyckanden och därmed minskad politisk och militär makt för Sovjetunionen. Glasnost och Perestrojka innebär ingalunda att han vill uppge kontrollen över sovjetmedborgarnas liv, bara att han insett att han inte kan kontrollera dem som förr om systemet som ger honom makten överhuvudtaget skall fungera och överleva.

När han försöker reformera det sovjetiska samhället kommer han att möta två typer av motstånd. De som är privilegierade genom systemet kommer att motarbeta varje förändring som ger dem mindre makt och färre privilegier. De som verkligen har trott på den etablerade ideologin och dess retorik och som har

belönats för sin lojalitet och ideologiska entusiasm kommer inte att kunna stödja liberaliseringen med partiarbetarens engagemang. De har satsat sin personliga entusiasm och prestige på något helt annat.

Dessa grupper sätter självfallet betydande gränser för vad som verkligen kan uppnås, oavsett hur långt maktthavarna i Moskva vill gå. Gorbatsjov är utelämnad till de gränser hans egen maktbas ger honom.

Den verklighet som möter socialismen runt om i världen möter också svenska socialdemokrater. Motsvarande verklighet som socialistiska politiker mött i hela världen ligger till grund också för Kjell-Olof Feldts omsvängning. Höga skatter och regleringar fungerar inte i en världsekonomi som kännetecknas av lägre skatter och färre regleringar. Utbudspolitik och lägre marginalskatter kommer inte ur drömmen om socialismen utan ur anpassningen till verkligheten. Detta gör inte svenska socialdemokrater till före detta socialister, möjligen till före detta troende. Det finns därför bestämda gränser för vad icke-socialistiska medborgare bör hoppas på.

Diskussionsförslagen om sänkningar av inkomstskatten bygger inte på den politiska tanken att det är fel i sig med höga skatter utan på den ekonomiska, att lägre inkomstskatter ger en bättre ekonomi. Avsikten är inte att ge den enskilde och samhällslivet vid sidan om staten mer utrymme och staten mindre utan tvärtom att behålla samma skattetryck under effektivare former.

Det kommer att bli en intressant utmaning för svensk borgerlighet att intellektuellt möta denne nya motståndare. Det

finns ingen anledning att sura över att förslagen om sänkta marginalsatser – som före valdagen, för övrigt, berodde på felprogrammerade hjärnor – och utbudsfrämjande åtgärder stulits. Det är bara bra att socialdemokratien låter marknadsekonomisk politik styra innehållet i den politiska debatten, förutom att det sakligt är bra. Det finns heller ingen anledning att utan vidare avfärda dessa nya signaler med att det nog inte blir något. Det finns säkerligen en seriös vilja till att reformera inkomstbeskattningens omfattning och former liksom att t ex avreglera det svenska jordbruket.

Men precis som Gorbatsjov kommer Kjell-Olof Feldt att ha sina främsta motståndare i detta arbete inom den egna maktbasen. Där finns maktapparaten som fått sina privilegier genom socialdemokratisk politik och som knappast kommer att vilja ge upp dessa privilegier. Det är den egna maktapparaten, organisationerna kring den offentliga sektorns monopol och den fackliga rörelsen. Det är ingen tillfällighet att "kanslihusögern" hellre talat om en avreglering av jordbruket än några av de sektorer som är basen för socialdemokratiens maktapparat, t ex de offentliga monopolerna. Det är heller ingen tillfällighet att man hellre talat om högre kostnader för villaboende än radikala men nödvändiga förändringar av räntesubventioner som drabbar hyresgäster. Socialdemokratiens maktbas sätter bestämda gränser för hur långt skattesänkningar, liberalisering och utbudsfrämjande åtgärder kan gå.

Bland de partiaktiva finns också de som blivit skolade i att privat barnomsorg som sådan är ideologiskt förkastlig. De har med rätta kallats barndaghemsstalinister. Motsvarande stalinister finns inom sjukvårdspolitiken, utbildningspolitiken eller i massmediafrågor. De har inför de senaste valen känslomässigt mobiliserats för att sätta likhetstecken mellan offentliga monopol och välfärd. De kommer inte att så lätt låta sig köras över för de är makthavare i partiet.

Ett annat bekymmer med denna grupp – utifrån Kjell-Olof Feldts förmodade perspektiv – är att den saknar förmåga att själv agera annat än i stelbenta socialistiska banor. Socialdemokraterna i Malmö är ett exempel. De höjer malmöbornas skatt med 1:75. Det är en av de mest omfattande skattehöjningarna någonsin i Sverige. De höjer skatten därför att de inte är fångade av den socialistiska samhällsanalysen. De saknar respekt för medborgarnas egen välfärd och sätter den egna politikens idéer före skattebetalarnas välfärd. Och de höjer skatten medan Feldt än så länge bara talat om att finansiera sänkta skatter med höjda.

Den höjda malmöskatten är en symbol för att en nyorientering världen över inte har nått fram till den socialdemokratiska maktbasen. Därför kan det vara klokt att se vad som blir kvar av den socialdemokratiska omsvängningen innan man faller Kjell-Olof Feldt om halsen. Här och var tittar nämligen de sista stalinisterna fram. Det kommer inte bara Gorbatsjov att märka.